

STATENS
NATUR
OPPSYN

Pelsdyrholdets betydning for naturmangfoldet

Handlingsplan mot mink

Knut Morten Vangen

Dette er Miljødirektoratet

- forvaltningsorgan under Klima- og miljødepartementet
- etablert 1. juli 2013
- om lag 700 medarbeidere - hovedsakelig i Trondheim og Oslo

Foto: John Petter Reinertsen og Karen Waagø, Miljødirektoratet

Slik er vi organisert

Miljødirektør

Kommunikasjonsheten

Arts- og
vannavdelingen

Klima-
avdelingen

Naturavdelingen

Tilsyn- og
miljødata-
avdelingen

Statens
natur-
oppsyn

Industri- og
havavdelingen

Miljøgift-
avdelingen

Organisasjons-
avdelingen

Oppsynsmyndighet og rolle

SNO - etablert som følge av Lov om statlig naturoppsyn av 1996

Statlig tilsyn av virksomhet:

- Naturmangfoldloven
- Viltloven
- Laks- og innlandsfiskeloven
- Motorferdselsloven
- Friluftsløven
- Kulturminneloven
- Forurensingsloven (deler)
- (Markaloven)
- Vannscooterforskriften (Småbåtloven)

SNOs oppgaver

- Kjerneoppgaver (etter loven)

- ivareta nasjonale miljøverdier
- forebygge miljøkriminalitet
- drive kontroll
- drive veiledning og informasjon

- Bestillingsoppgaver (etter loven)

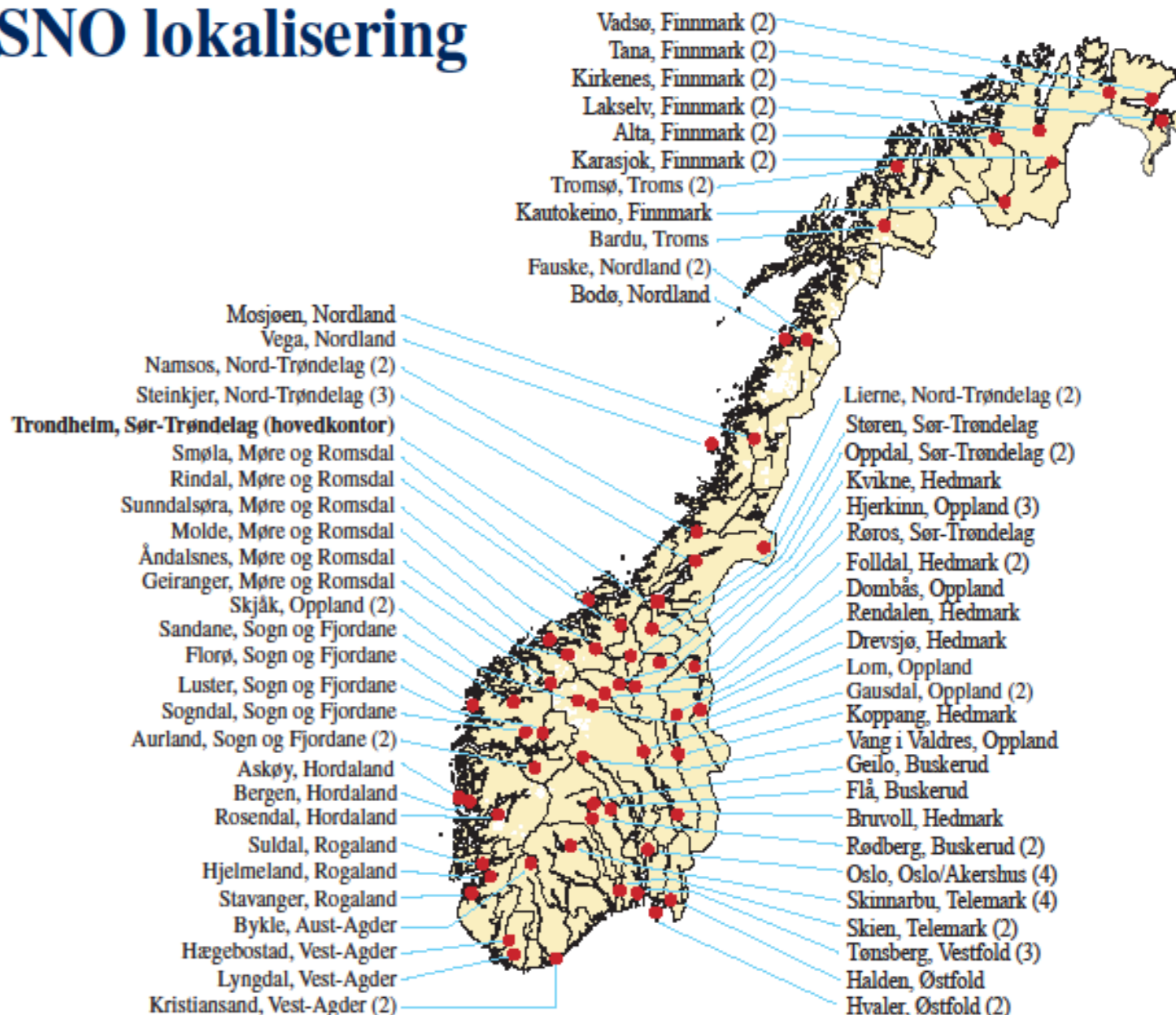
- skjøtsel
- tilrettelegging
- registrering, dokumentasjon

Nye oppgaver pålagt av MD

- Rovvilt (2000)
  - oppsyn store rovdyr
  - skadedokumentasjon
  - bestandsregistrering
  - fellingstiltak
- Kystoppsyn (2002)
  - prioritere oppsyn i kystsonen
  - nyorganisering av lakseoppsynet
- Naturveiledning (2007)

SNO lokalisering

STATENS
NATUR
OPPSYN

Hvor mange?

- 62 kontorsteder
- 86 Naturoppsyn
- 12 Naturveiledere
- 25 Ledere/Stab
- 375 Tjenestekjøp
- 200 RVK
- FT - 16 personer

STATENS
NATUR
OPPSYN

Mink (*Neovison vison*)

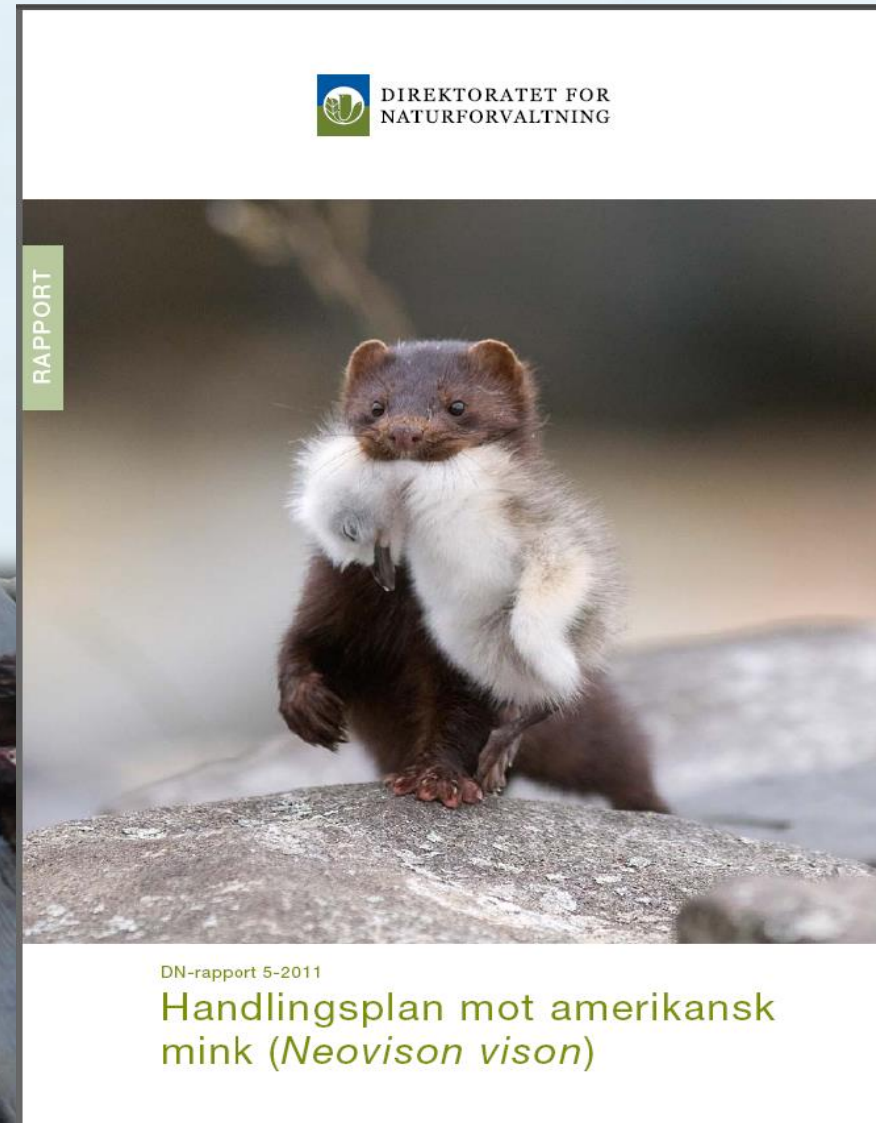
- Innført til Norge for pelsdyravl på 1920-tallet
- Ville bestander av mink i norsk natur fra 1930-tallet
- Kolonisert store deler av landet i løpet av 1950- og 60-tallet
- I dag er arten etablert i hele Norge med unntak av et fåtall øyer i god avstand fra land
- Mink er kategorisert i Artsdatabankens database over fremmede arter (2012) med risikovurdering ”Svært høy risiko”

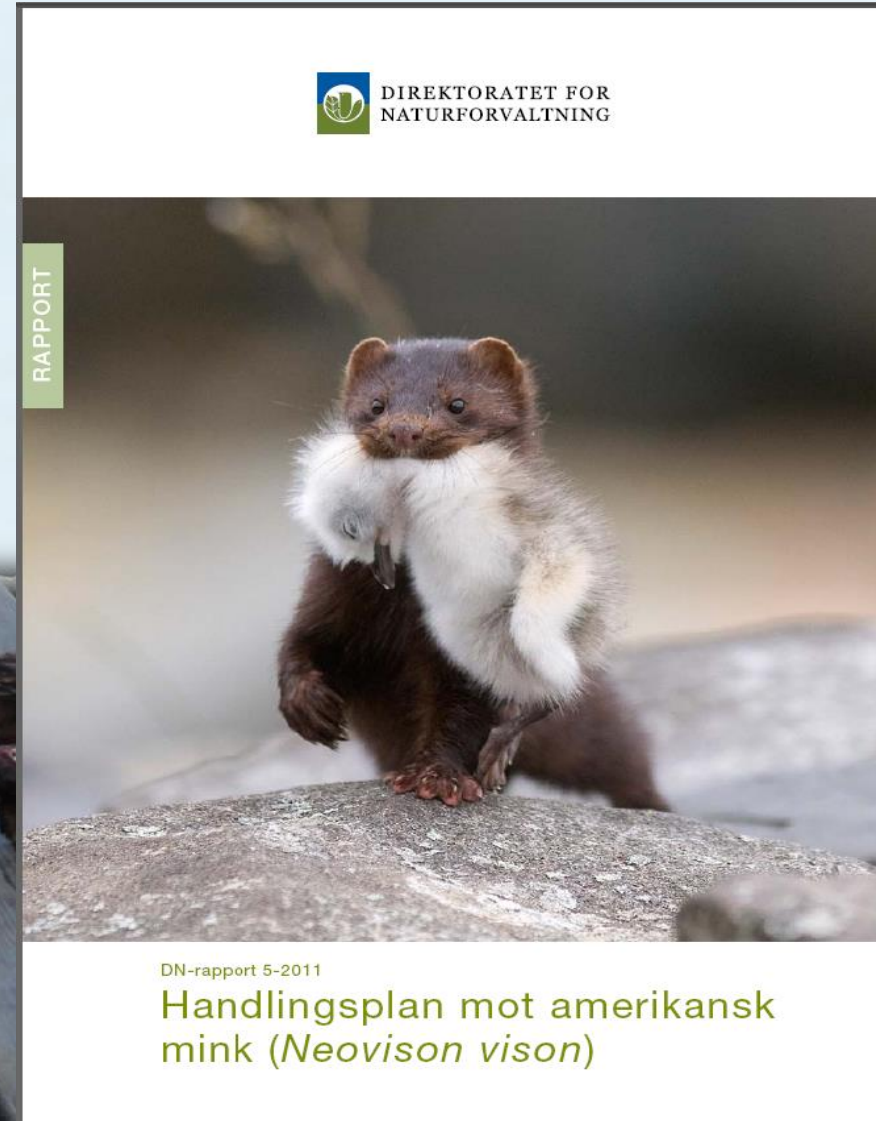
Handlingsplan mot mink i 2011

- Svartelistet
- "Minken er en viktig del av trusselbildet mot flere sårbare arter og produktiviteten i økosystemer."
- "en fremmed skadelig art"
- " Det er ikke i tråd med verken norsk lov eller internasjonale avtaler å unnlate å sette inn tiltak mot mink."

Målsettinger i handlingsplanen

- Jegerne skal stimuleres til økt jakt og fangst
- Minken skal fjernes fra utvalgte verneområder
- Samle og formidle kunnskap

Effekter på arter og økosystem

STATENS
NATUR
OPPSYN

Mink som predator

- Tilbakegang i hekkebestand hos rødlistede sjøfuglarter, særlig hos bakkehekkende sjøfugl som alke og teist
- Identifisert som mulig årsak til bestandsnedgang hos horndykker
- Predasjon på nøkkelarter som markmus og vånd kan føre til endringer i vegetasjon og at hubro utkonkurreres
- Effektiv predator på edelkreps
- Predasjon på sjø-ørret og laks

STATENS
NATUR
OPPSYN

Effekter på arter og økosystem

Mink som gjenstand for predasjon

- Opphopning av miljøgifter for arter hvor mink utgjør en betydelig del av dietten, for eksempel hubro og havørn

STATENS
NATUR
OPPSYN

Minken skal fjernes fra utvalgte områder

- 1. Verneområder for sjøfugl**
- 2. Leveområder for rødlistearter**
- 3. Andre lokale områder for å bekjempe mink (for eksempel Vega)**

Roller og oppgaver

STATENS
NATUR
OPPSYN

Aktør	Rolle/oppgave
Miljødirektoratet	<ul style="list-style-type: none"> • Informasjon, - ansvar for handlingsplanen • Formidling til aktørene • Koordinering, FoU, overvåking • Tverrsektorielt samarbeid med aktuelle aktører
SNO	<ul style="list-style-type: none"> • Oppdrag knytta til tiltak i verneområder • Informere regionalt og kompetanseoverføring • Registrering og dokumentasjon
NJFF(Sentralt)	<ul style="list-style-type: none"> • Utvikling av kursmateriell, kursing og holdningsskapende arbeid
FM	<ul style="list-style-type: none"> • Regional prioritering av tiltak • Informasjon og koordinering av innsats i samarbeid med SNO, kommuner og organisasjoner • Nødvendige tillatelser og dispensasjoner i verneområder
Kommunene	<ul style="list-style-type: none"> • Lokal koordinering, informasjon og motivering til tiltak
Lokal JFF	<ul style="list-style-type: none"> • Lokal kompetanse og innsats i tiltak mot mink
Grunneier	<ul style="list-style-type: none"> • Tillatelse til jakt og fangst og rettigheter til skinn, egen innsats

Fellefangst

- Arbeidskrevende på øyer i skjærgården
- Urealistisk å fjerne alle
- Kan gjøres av alle med jegerprøve/jegeravgift
- Grunnlag før sjekk med hund

Hund

- Over store arealer på "kort" tid
- Mulig å fjerne all mink
- Tidkrevende på områder med gode gjemmesteder
- Krever mye areal og tid for å få fram gode hunder
- Krever trena ekvipasjer for å dokumentere tomt

Fjerning av mink i desember –april: Minimal ny innvandring før hekkesesongen

Vi klarer ikke å utrydde minken i hele landet, men i enkelte områder

Minken vært her i 50 år:
ny naturtilstand!
Vil ta tid å restaurere ett
økosystem!

Handlingsplan mot mink:

”Minken er en viktig del av trusselbildet mot flere sårbare arter og produktiviteten i økosystemer..”

Spre informasjon og kunnskap

- NRK
- Lokale medier
- Jaktblad
- Fagblad

Fuglefolk bør kjenne minken

Mink kan ha stor påvirkning på enkelte fuglebestander. Det er derfor nyttig om de som registrerer og håndterer fugl, kjenner til minken og hvordan man kan skille predasjon fra mink fra andre dødsårsaker.

Av Statens naturoppsyn v/Jon Erling Skåtan, Olav Inge Edvardsen & Tom Aurebekk Uda

Når dødsårsaken er mink

Gjennom tellinger, hekkeregistreringer og ringmerking er det særlig fuglefolk som kommer i nærkontakt med fuglene i hekketida. I fuglekolonier er det knapt andre personer som beveger seg. Det er få andre steder i naturen en kommer lettere på liv og død enn her. For der det yrer av liv, er det også ofte mye død. Men om det over år dør flere fugler enn det kommer unger ill, vet vi hvordan det går!

Det er mange årsaker til at egg blir ødelagt og fugler dør. Det er derfor et poeng å kunne skille de ulike årsakene fra hverandre. Om en ikke undersøker fuglekadaver og egg nærmere, er det lett å feiltolke dødsårsaken. Om de døde fuglene

er forholdsvis ferske, er det ofte lett å se om det er mink som har drept dem. Minken dreper som regel fugler ved å bite dem i hode/nakke/hals. For å sjekke om det er mink som er dødsårsaken kan en nappe vekk fjær og dun i det området. Om det er mink som er dødsårsaken, blir det små hull i skinn og kjøtt etter bittet (bittene). Rundt hullene er det mørke bloduttredelser. Om en får og/eller skjærer i hullet og innover i kjøttet, vil en ofte se bloduttredelsen bedre. I en levende fugl er det trykk i blodårene. Bloduttredelsene oppstår når blodtrykket presser blodet inn i skadet vev når fuglen drepes. Bloduttredelser er derfor beviset for at fuglen levde når bittet ble satt. Problemet er at forrøttelse

og fluemark kan fjerne beviset forholdsvis fort, og alt et par-tre dager etter at fuglen er drept kan det være vanskelig å finne bittene og bloduttredelsene.

Minken tar også egg. I eggene vil en finne små hull etter minktennene. Minken hamstrer til en viss grad som andre mårdyr. En vil derfor kunne finne større eller mindre lagre av døde fugler og egg. Lagrene er nesten alltid gjemt under steiner etc. men kan untaksvis også ligge forholdsvis åpent. Ved såkalt overskuddsdrøp vil imidlertid de døde fuglene ofte ligge spredt utover og helt åpent.

Kjennetegnene for mink kan forveksles med ilder, oter og mår.

Minken kan på kort tid drepe mange fugleunger. Her er minken fotografert rest etter at den har drept en krykkje-unge. Bildet er fra Hornøya i Finnmark. Foto: Torje Kollaa/naturspesialisten.no.

Handlingsplan mot mink

Miljødirektoratet har utarbeidet en handlingsplan mot mink. I denne påpekes det flere tiltak som skal redusere minkens negative effekt på norsk natur. I verneområdene er det Statens naturoppsyn som har overordnet ansvar for desimering av mink, på samme måte som for andre skjøtselstiltak i verneområder.

I flere områder langs kysten er det tradisjon for minkjakt, særlig fellefangst, men noen jakter også med hund. Det er et overordnet mål å få opp interessen for å jakte mink bl.a. gjennom kursing og ved å legge til rette for og støtte lokale initiativ.

Minken truer naturmangfoldet

Det kan være vanskelig å skille

minkens effekt på den enkelte art fra andre faktorer som påvirker artens overlevelse og reproduksjon. Minkens effekt på noen sjøfuglearter er likevel godt dokumentert og beskrevet. Effektene varierer fra at enkelte arter lokalt og regionalt kan slås helt ut, til at noen arter tilpasser seg minkens tilstedeværelse og lever side om side med den. Effekten på en art vil også kunne variere med naturforholdene på stedet, og med om arten har fått tid til å tilpasse seg.

Enkelte arter har vist seg å være spesielt utsatt for påvirkning fra dette lille mårdyret. Terne er kanskje den fremste representanten for dette. Kommer det mink inn i en ternekoloni er ofte forlopet at

fuglene oppgir hekkinga, da de ikke tør å gå ned på reirene. Hele kolonien løser seg dermed opp, uten at det kommer fugleunger på vingene. Egg og unger vil da dø uten at en finner merker etter mink på dem. Dødsårsaken kan da lett feiltolkes som matmangel. Under gitte forhold kan fuglene forsøke å legge om på en annen plass. Teist er en annen art som har hatt negativ bestandsutvikling på grunn av minkens tilstedeværelse, og har mer eller mindre forsvunnet som hekkefugl de fleste steder der det har etablert seg mink.

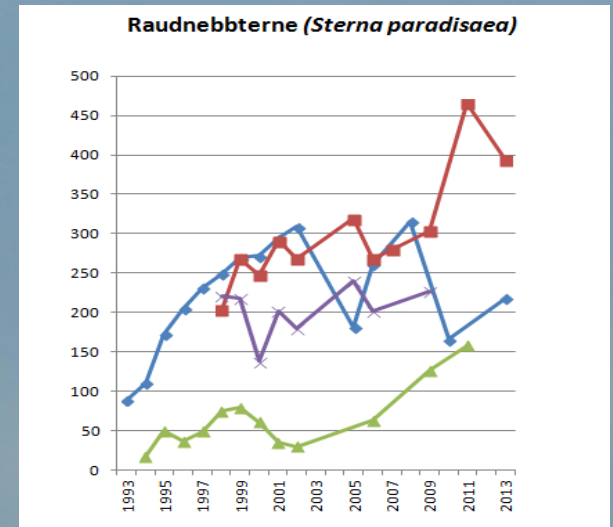
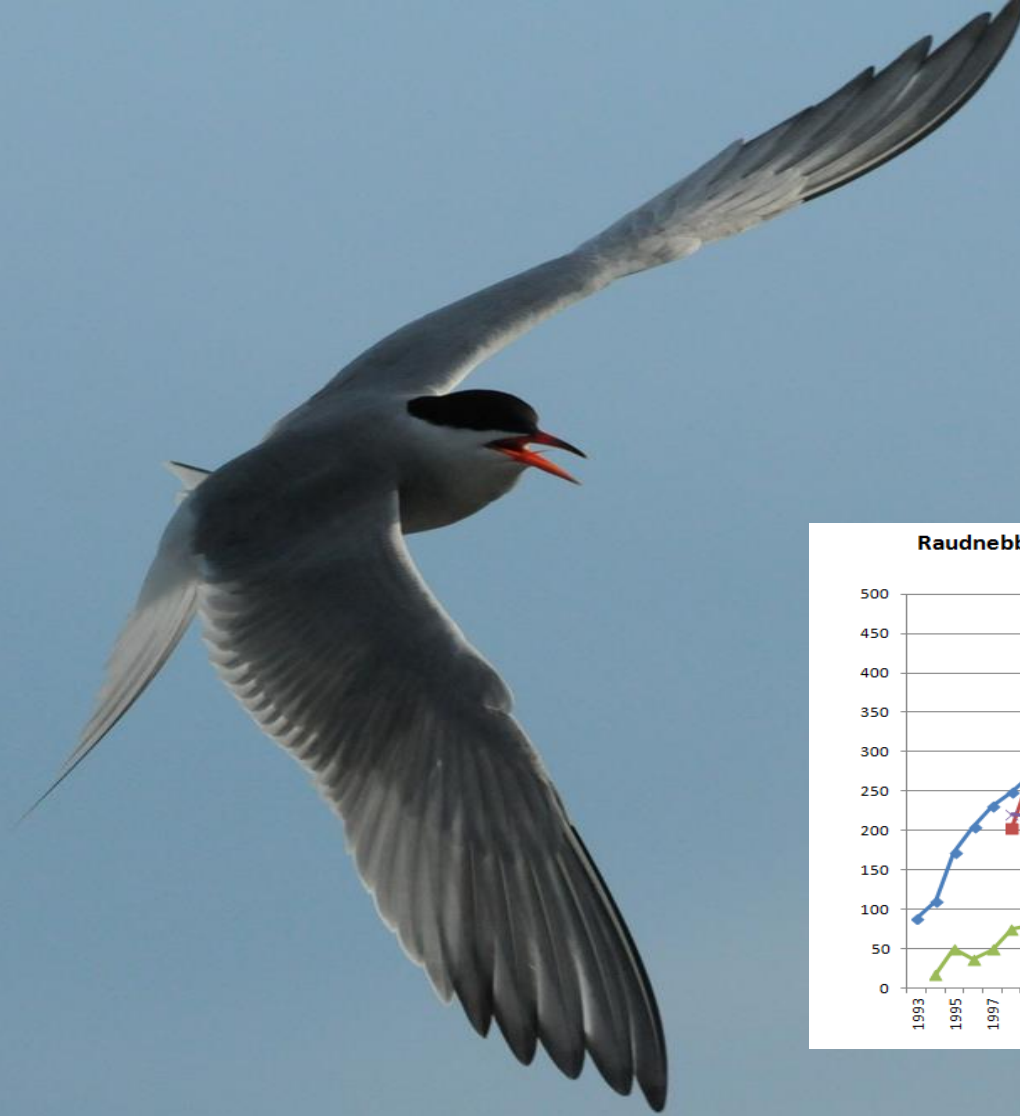
I Sør-Norge er ærfugl et godt eksempel på en art som har tilpasset seg mink. Dette viser seg først og fremst ved at den hekker høyt opp

Bruk av - og overføring av kompetanse

-
- A scenic view of a fjord with a dog on a grassy bank. The dog is a fluffy, reddish-brown breed, possibly a Norwegian Elkhound, standing on a grassy bank overlooking the water. In the background, there are rocky islands and mountains under a clear sky. A small boat is visible in the distance on the right.
- Østfold (Hvaler)
  - Vestfold (Færder)
  - Rogaland (Kvitsøy, Rott)
  - Hordaland (Kartlegging)
  - Møre og Romsdal (Smøla)
  - Nord-Trøndelag (Flatanger)
  - Norland (Vega)
  - Finnmark (sjøfuglkolonier)

Kan en måle noen effekt av tiltak i verneområder ?

